

13.03.2009

SÁMEDIGGI LEA CEALKÁN STÁHTARÁĐI OLMMOŠVUOIGATVUOHTAPOLITIHKALAŠ ČIELGGADEAMIS

Olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeapmi lea oktii válgabajis addojuvvon čielggadeapmi riikkabeivviide, mas giehtadallo olmmošvuoigatvuođaid dálá dilli Suomas ja meroštallojit guovddáššit stáhta álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtapolitihkai. Stáhtaráđđi addá čielggadeami Riikkabeivviide čakčačoahkkináigodagas 2009. Sámediggi ovdanbuktá cealkámušas mánggaid dárkkálmahttimiid olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeapmái. Sámediggi evttoha sámediggelága § 9 mielde ráđđádallamiid olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeamis. Cealkámušas sámediggi giddii erenomáš fuopmášumi sámegielat sosiála- ja dearvasvuohtabálvalusaide, sámi giellalága ollašuvvamii, sámeoahpahusa oažžunvejolašvuhtii, sámiid eanavuoigatvuođaide ja Suoma riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtapolitihka ulbmiliidda.

Olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeamis ulbmilin lea, ahte Suopma ratifiere ILO 169-soahpamuša eamiálbmogiid vuoigatvuođain. Sámediggi evttoha, ahte olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeamis válđojuvvo čielga oaivil dasa, mo ILO 169-soahpamuša ratifieremis ovdánuvvo ja makkár áigetávvaliin, go jo ovddit olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeamis jagis 2004 áсахuvvui ulbmilin ratifieret ILO 169-soahpamuš ja ulbmil bázii ollašuvakeahtá. Sámedikki oainnu mielde sámiid iešmearridanvuoigatvuohta ii ollašuva vuodđolága gáibidan vugiin. Sámediggi maiddá gáibida, ahte čielggadeamis válđojuvvo ulbmilin sámiid iešmearridanvuoigatvuođa ovddideapmi. Sámediggi evttoha, ahte Suopma ratifiere UNESCO soahpamuša ávnnahis kulturárbbi gáhttemis jođánit ja giedahallá ášši olmmošvuoigatvuohtapolitihkalaš čielggadeamis.

Sámediggi giddii fuomášumi, ahte aviisaásahus (398/2008) ii daga vejolažžan sámegielat aviisa-doarjaga, go doarjjaevttut leat nu čavgadat. Sámediggi lea duhtameahttun sámi giellalága ollašuvvamii Suomas. Buot sámegielaid dilli lea fuolastuhtti ja sámit ellet giellamolsumis. Supmii dárbbášuvvo jođánit sámegielaid ealáskahttinprográmma, mii livččii dálá viidásut ja jotkkolot do-aibma sámegielaid seailuma ja ovdáneami sihkkarastima dihte. Sámiid giellalaš olmmošvuoigatvuođat eai ollašuva doarvái.

Sámediggi lea fuolas sámeguovllu olggobealde ássi sámemánáid olmmošvuoigatvuođaid ollašuvvamis. Vuodđoahpahusa ja logahatskuvlema guoski doaibman- ja ruhtadanláhkaásaheapmi sihkkarastá sámeoahpahusa lágideami dušše sámiid ruovttuguovllus. Sullii 70 % sámemánáin ássá sámeguovllu olggobealde. Sámediggi lea evttohan, ahte sámeoahpahusa sihkkarasti ruhtadan-njuolggadus (Oahpahus- ja kulturdoaimma ruhtadeamis addojuvvon láhka L 635/1998, nuppástus 1186/1998, 43 §, 2 mom) viiddiduvvošii guoskat olles riikka. Oahpahusministeriija galgašii ásaht jođánit bargujoavkku, man bargun livččii válmmaštallat sámeoahpahusa ovddidanplána, dárkkistit ja divvut sámeoahpahusa guoski doaibman- ja resursanjuolggadusaid ja válmmaštallat sámedikki sajádaga sámeoahpahusa iešráđđenorgánan guoski meannudanvugiid ja njuolggadusaid.

Sámediggi evttoha, ahte sámegielat sosiála- ja dearvasvuohtabálvalusaid sihkkarastimii dárkkuhuvvon mearreruhta dorvvastuvvo láhkaásahemiin ja doarjjadássi bajiduvvo dovdomassii dalázis. Sámedikki oainnu mielde dálá mearreruhta ii reahke sihkkarastit sámegielat sosiála- ja dearvasvuohtabálvalusaid eaige sámiid olmmošvuoigatvuođat ollašuva resurssaid vátnivuoda dihte sosiála- ja dearvasvuohtabálvalusain vuodđolága ja sámi giellalága gáibidan vugiin.

Riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtapolitihkas Sámediggi hálidivčče Suoma deattuhit olmmošvuoigatvuohtapolitihkas erenomážit eamiálbmogiid iešráđđenvuoigatvuođa ja –sajádaga

ovddideami. Suopma galggašii doarjut sámiid váikkuhanvejolašvuodaid maiddá Eurohpa Uniovnas. Sámedikki oainnu mielde riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtapolitiikka ja ovddidanovttasbarggus galggašii vuodjut maiddá ártalaš eamiálbmogiidda, go Suopma lea čatnasan Ártalaš Ráđi bargui. Suoma riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuohtapolitiikka deattuhemiin galgá eamiálbmogiid oasil vuodjut iešráddenvuoigatvuoda lasiheami lassin maiddá vugiid gávnamii dálkkádatnuppástusa vuogáiduvvamis ja geahččalit seailluhit eamiálbmotgielaid ja -kultuvrraid. Sámedikki oainnu mielde Suoma olmmošvuoigatvuohtapolitiikkalaš deattuhusat galget dihttot Suoma buot doaimmain, eaige ovdamearkan energijapolitiikkalaš gažaldagat oaččo rasttildit Suoma olmmošvuoigatvuodaid deattuhemiid.

Sámedikki cealkámuš gávndno obban sámedikki ruoktosiidduin cealkámušat 2009-oasis.

Lassidiedut:

ságajodiheddji Klemetti Näkkäljärvi

+358505242109

klemetti.nakkalajarvi@samediggi.fi